

*Б. Шуневич, доктор педагогічних наук, професор
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів*

ВИДИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СТУДЕНТАМИ, ВИКЛАДАЧАМИ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

З часу впровадження першого дистанційного курсу (ДК) в Україні у 1996 р. минає вже 16 років. Але як видно було з доповідей, які прозвучали під час проведення Міжнародної конференції «Дистанційна освіта України» у Харкові у 2011 р. [1], реально використовується нова форма навчання лише у двох вищих навчальних закладах (ВНЗ) нашої країни, а саме: Сумському державному університеті і Хмельницькому національному університеті. В інших ВНЗ використовуються елементи дистанційного навчання (форуми, аудіо- і відеоконференції та ін.) або комбіноване навчання, тобто поєднання дистанційного і традиційного навчання. Результати проведеної конференції також показали, що розширився спектр тематики досліджень, які стосуються теорії і практики дистанційного навчання (ДН).

Мета статті – провести аналіз взаємодії між студентом, викладачем і навчальними матеріалами, які виникають під час дистанційного навчання. Ця тематика мало досліджена у вітчизняній науковій літературі.

Матеріалом дослідження послужили публікації зарубіжних науковців. Наприклад, М. Мур [2, с. 1-6] виділяє 3 види взаємодії між студентом, викладачем і навчальними матеріалами, а саме: студент – викладач, студент – навчальні матеріали і студент – студент. На думку Т. Андерсена і Р. Гаррісона [3, с. 101], насправді існує шість видів взаємодії: студент - викладач, студент – навчальні матеріали, викладач – навчальні матеріали, студент – студент, викладач – викладач, навчальні матеріали – навчальні матеріали (див. рис. 1).

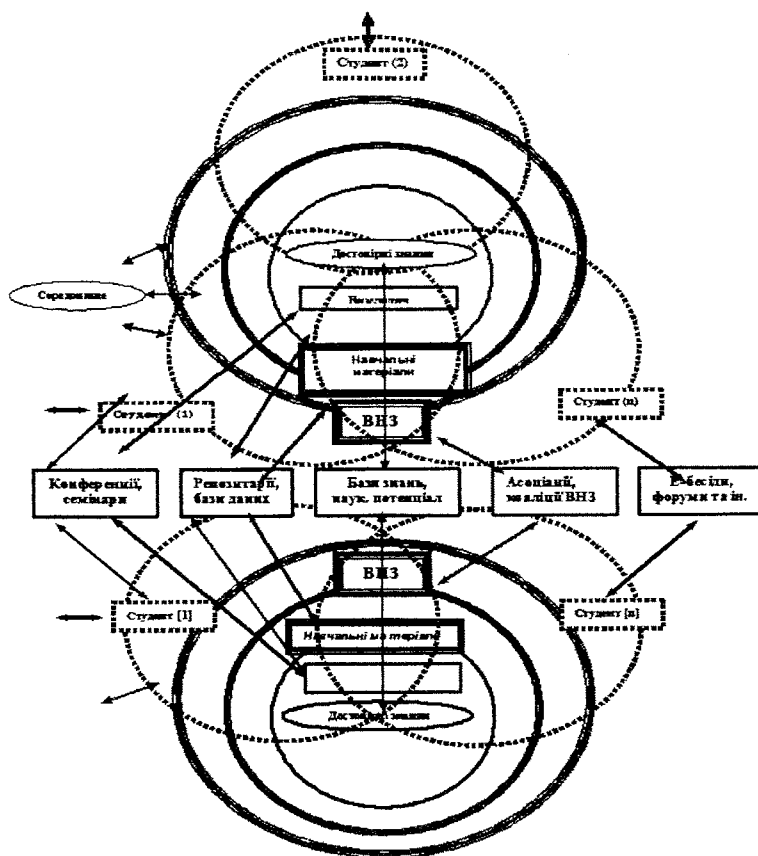

Рис. 1. Види взаємодії студент – викладач – навчальний матеріал

На нашу думку, шість видів взаємодії стали можливими завдяки використанню Інтернету у навчальному процесі. Представимо графічно ці шість видів взаємодії на прикладі будь-яких двох вищих навчальних закладів [4], показаних відповідним видом ліній, які знаходяться у середовищі із відповідними лініями зв'язку, апаратним і програмним забезпеченням в тій чи іншій країні.

Якість навчального результату показано в центрі на рис. 1 на перетині навчальної взаємодії викладача, студента і навчального матеріалу на базі навчального закладу або закладів, яка в сукупності становить науковий потенціал, суму знань. При дистанційному навчанні дуже популярною є спільна організація навчального процесу кількома навчальними закладами у формі асоціацій, коаліцій, агенцій, що значно здешевлює вартість навчання і забезпечує потрібну якість знань.

Достовірним знанням є знання, яке було підтверджене документом (сертифікатом, дипломом та ін.) і має особливу соціальну цінність. Якісний стан рівнів узагальненої моделі дистанційного навчання, а отже результати навчального процесу, залежать від середовища, в якому знаходиться ВНЗ, тобто соціально-економічного, політичного становища країни і конкретного навчального закладу, який організував дистанційне навчання. Від якості знань, отриманих у вищих навчальних закладах, в тому числі дистанційно, залежить те, яким науковим потенціалом, базою знань володіє та чи інша країна. Розглянемо детальніше ці види взаємодії.

Взаємодія студент – викладач. М. Мур і Г. Кірслі включають цю взаємодію у визначення дистанційного навчання [5, с. 200]. Відстань, яка розділяє студента і викладача при дистанційному навчанні вимагає, щоб цей зв'язок був проміжною ланкою між ними. М. Коллінз і З. Берг підтримують Веб-сторінку модераторів [6], на якій є посилання на джерела для допомоги викладачам і студентам адаптуватися до навчання в комп'ютерному середовищі. Взаємодія між студентом і викладачем потрібна для оцінювання постійного взаєморозуміння, створення відповідних підходів, стимулювання критичного відображення і діагностування непорозумінь. Ці елементи підтримки потрібні при організації ДН і при традиційному навчанні.

Якість отриманих знань, як і при традиційному навчанні, дуже залежить від того, скільки студентів дистанційно працюють з викладачем. Як свідчить практика дистанційного навчання, кількість студентів на одного викладача не повинна перевищувати 20.

Взаємодія студент – студент. Студенти мають великі можливості для спілкування за допомогою е-бесіди, форумів, розсилання листів, аудіо-відеоконференції та ін. (див. рис. 1). Взаємодія викладач – викладач. Такі ж можливості мають викладачі, спілкування за допомогою віртуальних конференцій, семінарів, друкованих і електронних журналів, а також е-бесід, форумів, розсилання листів, аудіо-відеоконференції та ін.

Взаємодія студент – навчальні матеріали. Під час роботи з навчальними матеріалами студентам доводиться мати справу, в основному, із текстовим матеріалом. П. Джулер вважає, що „текст є основою всіх форм освіти і що ця взаємодія є такою ж важливою, як взаємодія з реальними людьми” [7, с. 28]. Для отримання ґрунтовних знань при дистанційному навчанні (і не тільки дистанційному) студент повинен активно опрацьовувати навчальний матеріал. М. Турофф, С. Гільд і В. Баласубраманян [8] так описали цілі взаємодії студент – навчальний матеріал:

- формування ступеня погодження чи непогодження з матеріалом;
- пошук або досягнення розуміння матеріалу;
- пов'язування його із матеріалом, який він вже знає (чи не знає);
- вияснення того, який наступний матеріал потрібно вивчати.

С. Туркел [9] в своїй монографії описує взаємодію між людиною і програмним забезпеченням відомим як ‘агенти’. Розробники цих програм надали їм поки що обмежену комунікаційну здатність і вони створені для надання пояснень, спрямування чиєїсь діяльності, її підтримки або відповідей на запитання того, хто стикнувся з агентом в кіберпросторі. Розробники дистанційних курсів можуть розробляти такі програми для того, щоб забезпечити заплановані ними в дистанційному курсі тьюторіалів, постановки питань, стимулювання діяльності студентів, створення розмовних ситуацій.

Взаємодія викладач – навчальний матеріал. При дистанційному навчанні є можливість постійно оновлювати лекційний матеріал, практичні завдання для занять зі студентами, на відміну від традиційного навчання, коли викладач часто змушений використовувати у навчальному процесі застарілі навчальні матеріали у вигляді підручників, методичних розробок та ін. Багато викладачів створюють для

своїх курсів Веб-сторінки, які служать навчальними ресурсами, інформаційними репозитаріями. Це дає можливість викладачам скерувати студентів до різних нових джерел інформації в Інтернеті як доповнення до основних навчальних матеріалів, представлених іншими викладачами у вигляді баз даних, репозитаріїв, наприклад, Merlot [10]. Для полегшення роботи викладачів над створенням і поповненням дистанційних курсів розроблено багато видів програмного забезпечення, наприклад, віртуальні навчальні середовища: LearningSpace, WebCT, Веб-клас ХПІ та ін.

Взаємодія навчальні матеріали – навчальні матеріали. Цій взаємодії сприяють програми, відомі як інтелектуальні агенти (intelligent agents). Вони можуть знаходити потрібну інформацію, керувати іншими програмами, ресурсами в мережах, приймати рішення [11]. Ще одним прикладом інтелектуальних агентів є пошукові системи в Інтернеті, наприклад, Altavista.com [12], Lycos.com [13] та ін. За допомогою цих систем можна постійно здійснювати пошук потрібної інформації в мережах і відправляти результати пошуку в центральну базу даних. У найближчому майбутньому викладачі будуть використовувати навчальні ресурси, які будуть постійно самовдосконалюватися через взаємодію не тільки із студентами, але й за допомогою інших інтелектуальних агентів. Якість отриманої інформації, швидкість, з якою працює пошукова система, та інші її характеристики залежать від кваліфікації спеціаліста, який створив цю систему, середовища, в якому він працює.

У нашій країні дослідженню взаємодії між студентом, викладачем і навчальними матеріалами приділяється поки що мало уваги. Це можна пояснити тим, що впровадженням дистанційного навчання зайнята невелика кількість навчальних закладів України, а отже вони не можуть охопити весь спектр досліджень, які стосуються нової форми навчання.

На нашу думку, особливої уваги заслуговує взаємодія «навчальні матеріали – навчальні матеріали». Реалізація цієї взаємодії позбавить викладачів від рутинної роботи стосовно самостійного пошуку нових навчальних матеріалів для організації ефективного освітнього процесу у ВНЗ – цим займуться інтелектуальні агенти, які зможуть знаходити потрібну інформацію, керувати іншими програмами, ресурсами в мережах, приймати рішення.

Література:

1. **Збірник наукових праць.** – Х.: «Міськдрук», 2011. – 399 с.
2. **Moore M.** Three types of interaction // American Association for Distance Education. – University Park: Pennsylvania State University, 1989. – № 3(2). – P. 1-6.
3. **Anderson T., Garrison R.** Learning in a networked world: New roles and responsibilities // Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes / Ed. by C. Gibson. – Madison, Wisconsin, 1998. – P. 101.
4. **Шуневич Б.** Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки: Дис.... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – С. 142.
5. **Moore M., Kearsley G.** Distance education: A system view / 2nd ed. – Toronto: Wadsworth, 2005. – P. 200.
6. **Collins M. & Berge Z.** Moderator's Home Page, 1998. – Режим доступу: <http://www.emoderators.com/moderators/muilenburg.html>. – Заголовок з екрана, 2012.
7. **Juler P.A.** Promoting interaction; maintaining independence: Swallowing the mixture? // Open Learning. – 1990. – 5(2). – P. 28.
8. **Turoff M., Hiltz S.R. & Balasubramanian V.** The human element in collaborative hypertext/hypermedia. – New Jersey Institute of Technology University Heights, Newark NJ., 1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eies.njit.edu/~turoff/Papers_ – Заголовок з екрана, 2012.
9. **Turkel S.** Life on the screen: Identity in the age of the Internet. – New York: Simon & Shuster, 1995. – 347 p.
10. **Merlot repository.** – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>. – Заголовок з екрана, 2012.
11. **Intellectual agents.** – Режим доступу: http://www.authorsteam.com/agents_ – Заголовок з екрана, 2012.
12. **Search engine Alta Vista.** – Режим доступу: www.altavista.com. – Заголовок з екрана, 2012.
13. **Search engine Lycos.** – Режим доступу: www.lycos.com. – Заголовок з екрана, 2012.

ЗМІСТ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Кремень В.Г.</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ НА НОВОМУ ЕТАПІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	3
<i>Козяр М.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	9
<i>Биков В.Ю.</i> ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	14
<i>Роберт И. В.</i> МЕТОДОЛОГИЯ НАУЧНОЙ ОБЛАСТИ "ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ".....	27
<i>Tadeusz Aleksander</i> KSZTAŁCENIE NA DYSTANS NASTĘPSTWEM ROZWOJU TECHNOLOGII INFORMACYJNO-TELEKOMUNIKACYJNYCH.....	37
<i>Шестопалюк О. В.</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА.....	42
<i>Васянович Г. П.</i> ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ СМИСЛ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	46
<i>Гуревич Р. С.</i> МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ В РЕШЕНИИ ВОПРОСОВ ПРОФЕССИОНА- ЛЬНОГО ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОТБОРА.....	52
<i>Józef Bednarek</i> WYZWANIA EDUKACJI W XXI WIEKU.....	57
<i>Кузьмінський А. І.</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ.....	62
<i>Лук'янова Л. Б.</i> ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ ДОРОСЛИХ.....	66
<i>Jan Zimny</i> SAMOKSZTAŁCENIE PEDAGOGÓW A EFEKTYWNOŚĆ PRACY.....	69
<i>Кривопишина О. А.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФУРКАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ.....	81
<i>Литвин А. В.</i> СИСТЕМА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	85
<i>Шуневич Б. І.</i> ВИДИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СТУДЕНТАМИ, ВИКЛАДАЧАМИ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	89
<i>Ничкало Н. Г.</i> МЕДАЛЬНА ПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК.....	92

СЕКЦІЯ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

<i>Аніщенко О. В.</i> ІНФОРМАЦІЙНА НЕРІВНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	100
<i>Бакицький І. О., Слободяник В. І., Сірко Р. І.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	103
<i>Берегулько Н. О., Кухарська Н. П.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ КІЛЬКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПАРОЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ОСВІТНІХ ВІРТУАЛЬНИХ МЕРЕЖ.....	112
<i>Брочковська Ю. Б.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ І ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНО- ЛОГІЙ.....	115

Міністерство надзвичайних ситуацій України
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національна академія педагогічних наук України
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ МІЖАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 14 листопада 2012 р.

Частина 1

КИЇВ-ЛЬВІВ
2012

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 3 від 17 жовтня 2012 р.)

Рецензенти:

Тименко В.П., доктор педагогічних наук, професор
Теслюк В.М., доктор технічних наук, професор
Сушенцева Л.Л., доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Козяр М.М., доктор педагогічних наук, професор (голова)
Зязюн І.А., доктор філософських наук, професор, академік НАПН України (голова)
Ничкало Н.Г., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України (заступник голови)
Рак Т.Є., кандидат технічних наук, доцент (заступник голови)
Кремень В.Г., доктор філософських наук, професор, академік НАН України і НАПН України
Гончаренко С.У., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Радкевич В.О., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Биков В.Ю., доктор технічних наук, професор, академік НАПН України
Бикова О.В., кандидат педагогічних наук
Васянович Г.П., доктор педагогічних наук, професор
Грицюк Ю.І., доктор технічних наук, доцент
Гуревич Р.С., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Коваль М.С., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковалишин В.В., кандидат технічних наук, доцент
Кузик А.Д., кандидат фізико-математичних наук, доцент
Лук'янова Л.Б., доктор педагогічних наук, професор
Огієнко О.І., доктор педагогічних наук, професор
Помиткін Е.О., доктор психологічних наук, професор
Рак Ю.П., доктор технічних наук, професор
Ренкас А.Г., кандидат технічних наук, доцент
Савчин М.В., доктор психологічних наук, професор
Спірін О.М., доктор педагогічних наук, професор
Хомич Л.О., доктор педагогічних наук, професор
Шуневич Б.І., доктор педагогічних наук, професор

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми,

I 74 перспективи: третя міжнар. наук.-практ. конф.: [в 2ч.]. Ч. 1. /Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін.; [за ред. М.М.Козяра, Н.Г.Ничкало]. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – 346 с.

Висвітлено методологічні і психолого-педагогічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців. Проаналізовано інформаційні технології та інноваційні методики формування професійної компетентності й контролю навчальних досягнень учнів, курсантів і студентів. Обґрунтовано дидактичні засади підготовки викладачів до використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Для педагогічного персоналу загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, інститутів післядипломної освіти, наукових працівників, педагогів, аспірантів і докторантів, викладачів, усіх тих, хто займається проблемами інформаційно-телекомунікаційних технологій в сучасній освіті.